

УДК 658.1

*Л. П. Стеців**Українська академія друкарства***ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА**

Систематизовано підходи до трактування суті та завдань управління фінансовим станом підприємства, виділено систему принципів управління фінансовим станом й окреслено основні напрямки вдосконалення управління фінансовими показниками діяльності підприємства.

Суть і завдання управління, фінансовий стан управління, удосконалення управління

Функціонування суб'єктів господарювання в умовах сучасного економічного розвитку країни, який визначається нестабільністю економічної системи й іншими дестабілізуючими чинниками, впливом жорстокої конкуренції, зростанням рівня фінансових ризиків, вимагає забезпечення стабільного фінансового стану підприємств, що потребує налагодження системи ефективного фінансового управління основними напрямками й аспектами діяльності підприємства і вмілим управлінням нею щодо забезпечення платоспроможності, прибутковості та фінансової стійкості як у короткостроковому, так і в довгостроковому періодах. Цьому сприяє розроблення обґрунтованої фінансової політики підприємства, яка базується на плануванні, ресурсному збалансуванні, всебічному аналізі й контролі за її реалізацією.

Необхідність оцінки, аналізу й управління фінансовим станом викликана збитковістю та неплатоспроможністю значної кількості підприємств, незадовільною структурою їх капіталу. Реальне відображення фінансового стану підприємства ускладнюється недосконалими методичними підходами до його оцінки. Ці проблеми є актуальними для підприємств України незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності.

Фінансовий стан – це важлива характеристика підприємства, яка відображає результати господарської діяльності та визначає його фінансову спроможність. Результати аналізу фінансового стану дозволяють формувати відповідну фінансову політику й розробляти заходи, спрямовані на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.

Управління та прогнозування фінансового стану підприємства є інструментом усунення невизначеності, яка виникає внаслідок прийняття управлінських рішень щодо мобілізації й розміщення фінансових ресурсів, дозволяє обґрунтувати доцільність фінансування та підвищити рівень управління активами підприємства, виявити його здатність до сталого функціонування в майбутньому періоді. Отже, вирішення питань, пов'язаних з удосконаленням іс-

нуючих і розробленням нових методичних підходів до аналізу, управління і прогнозування фінансового стану підприємства, набуває особливого значення.

Теоретичні та практичні аспекти аналізу й управління фінансового стану підприємства глибоко досліджені в працях вітчизняних учених М. Білик, Д. Бланка, Є. Бойко, В. Забродського, В. Белоліпецького, О. Волкової, Г. Герасименка, В. Ковальова, Е. Маркар'яна, А. Поддєрьогіна, В. Родіонова, Г. Савицької, П. Смоленюка, М. Федотова, А. Чупіса, У. Бівера, В. Артеменка, І. Балабанова, В. Хорна, Л. Донцової, А. Шеремета, Р. Сайфуліна, Р. Таффлера, Е. Хелфєрта, Д. Чєссєра, М. Белєндєра та інших.

Проте багато положєнь праць цих учених носить суперечливий і дискусійний характер. Зокрема, дослідження прогнозних оцінок фінансового стану підприємств України зосереджено лише на прогнозуванні ймовірності банкрутства та бухгалтерського балансу. До цього часу не визначено об'єкт і напрями прогнозування фінансового стану, відсутні методичні підходи, які встановлюють послідовність прогнозування й управління фінансовим станом підприємства.

Окрім того, в економічній науці немає єдиного підходу до управління фінансовим станом підприємства. Науковий доробок з цього і суміжних питань можна умовно за основною суттю запропонованих науковцями рішень поділити на два основні напрями: удосконалення організації управління підприємством в цілому (у тому числі і фінансовим станом); удосконалення інструментарію управління фінансами підприємства.

До першого напрямку належать праці Д. Ваньковича, В. Гончарова, В. Кравченко, Е. Кравченко, П. Забєліна та інші. Д. Ванькович запропонував шляхи вдосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств у перехідній економіці України, що ґрунтуються на системному підході. Під реорганізацією науковець розуміє поетапне створення ефективної управлінської системи та її постійне вдосконалення, а одним з критеріїв її ефективності вважає поліпшення і нормалізацію фінансового стану підприємства [1, с. 112]. У працях В. Гончарова, В. Кравченко, Е. Кравченко, П. Забєліна пропонується новий підхід до підвищення ефективності управління фінансами на основі використання прогресивних сучасних концепцій управління – реінжинірингу бізнес-процєсів. Покращення фінансового стану підприємства розглядається як бізнес-процєс або комплекс послідовних етапів і дій. Визначальним є підбір працівників для створення спеціальної команди з організації поліпшення фінансового стану [2, с. 76].

У складі другого напрямку – дослідження, що стосуються інструментарію управління фінансовим станом підприємства. За цільовим спрямуванням їх можна поділити на декілька субнапрямів:

- удосконалення планування фінансових ресурсів;
- проведення діагностики фінансового стану підприємства;
- удосконалення методології та методичного забезпечення його оцінки;
- створення системи фінансового моніторингу на підприємстві.

Управління фінансовим станом підприємства є одним із функціональних напрямів системи фінансового менеджменту, який досить тісно пов'язаний з іншими системами управління, органічно входить до системи управління доходами та витратами, рухом активів, капіталу і грошових коштів й іншими аспектами його діяльності. З огляду на це, визначають мету, завдання та принципи управління фінансовим станом підприємства, головною метою якого доцільно вважати формування управлінських рішень щодо визначення шляхів ефективного використання фінансового потенціалу підприємства, спрямованого на забезпечення його розвитку в поточному та перспективному періодах, що дозволить максимізувати і ринкову вартість. Тому кожне підприємство ставить перед собою певні завдання, визначенню сутності та складу яких присвячено низку робіт економістів. Зокрема, В. Леонт'єв, І. Бочаров серед завдань фінансового управління виокремлюють такі: формування достатнього обсягу фінансових ресурсів; забезпечення ефективного використання сформованого обсягу фінансових ресурсів за найважливішими напрямками господарської діяльності; оптимізація грошових потоків; максимізація прибутку в умовах прийняттого рівня комерційного ризику; досягнення фінансової стійкості та платоспроможності [4, с. 92].

Завданнями управління окремими об'єктами фінансової діяльності Е. Кіреєва та О. Пузанкевич вважають прискорення оборотності капіталу, удосконалення його структури; синхронізацію грошових потоків, пришвидшення руху грошових коштів та ефективніше їх використання; збільшення обсягу грошових надходжень від реалізації продукції при одночасному покращенні якісних параметрів господарської діяльності; одержання позитивних фінансових результатів від усіх видів діяльності та стабілізації фінансового стану підприємства [5, с. 215–221].

У процесі управління фінансовим станом підприємства головна мета та основні завдання реалізуються шляхом дотримання системи принципів, до яких відносяться: інтегрованість, стратегічна спрямованість, системність, гнучкість, комплексність, координація управлінських дій, альтернативність, ефективність, інноваційна спрямованість, урахування фактора ризику.

Принцип інтегрованості процесу управління фінансовим станом із загальною системою управління підприємством визначає необхідність їх органічного поєднання, оскільки в якій би сфері діяльності не приймалося управлінське рішення, воно прямо чи опосередковано впливатиме на фінансовий стан підприємства.

Принцип стратегічної спрямованості передбачає охоплення всіх функціональних підрозділів за рівнем управлінської ієрархії й здійснення ними дій щодо управління відповідно до стратегічних цілей і стратегічної спрямованості розвитку підприємства.

Принцип системності передбачає розгляд фінансового стану як системи, що базується на визначенні структури його елементів і підсистем, виявленні основних взаємозв'язків між ними та забезпеченні взаємопов'язаності управлінських рішень, які приймаються в процесі управління ними та в цілому фінансовим станом підприємства.

Принцип гнучкості передбачає забезпечення стійкості підприємства до впливу зовнішнього середовища та можливості маневрування в процесі управління фінансовим станом, зокрема: швидке реагування та коригування або розроблення нових фінансових рішень у зв'язку з виникненням непередбачуваних обставин під впливом зовнішніх або внутрішніх факторів.

Принцип комплексності характеру формування управлінських рішень передбачає розгляд процесу управління як комплексу дій, котрі забезпечують розроблення взаємопов'язаних управлінських рішень, кожне з яких вносить свій вклад у загальну результативність фінансової діяльності підприємства. Відповідно, впливає на фінансовий стан, що вимагає охоплення всіх аспектів управління ним і всебічного вивчення причинних залежностей в управлінні.

Принцип координації управлінських дій полягає в ефективному управлінні усіма центрами відповідальності й забезпеченні їх взаємозв'язку та взаємоузгодження між собою, тобто проведення будь-якого заходу, відповідно, вимагає його впровадження в усій структурі підприємства.

Принцип альтернативності підходів в управлінні фінансовим станом підприємства передбачає підготовку будь-якого управлінського рішення з відповідною розробкою альтернативних дій, які повинні базуватися на певній системі критеріїв, що визначають фінансові ідеологію та стратегію чи фінансову політику стосовно окремих аспектів фінансової діяльності.

Принцип ефективності управління визначається необхідністю порівняння ефекту від управління фінансовим станом і фінансових ресурсів, використаних для цього процесу.

Принцип інноваційної спрямованості управлінських рішень, що приймаються, визначає застосування в управлінні фінансовим станом новітніх технологій, інструментів і методів, що встановлять його прогресивність і спрямованість на забезпечення відповідних рішень.

Принцип урахування фактора ризиків при управлінні фінансовим станом підприємства передбачає забезпечення його фінансової безпеки в процесі діяльності. Управління фінансовим станом підприємства полягає в розміщенні та використанні ресурсного потенціалу з урахуванням мінімального ступеня впливу ризику на результати діяльності.

Проблему ефективного управління фінансовим станом підприємства необхідно вирішувати на трьох рівнях: оперативному, інноваційному та стратегічному. Виділення цих рівнів обумовлене потребою врахування чинника часу – умов забезпечення фінансово-стійкого розвитку підприємства в коротко-, середньо- та довгостроковому періодах.

На оперативному рівні мова має йти про управління безперервністю виробничого процесу та процесу кругообігу капіталу підприємства. Як критерій ефективності управління може використовуватись оцінювання динаміки показників фінансової стійкості та ліквідності. Відбувається коригування методів аналізу й оцінювання чинників, що дестабілізують і дезактивують розвиток підприємства.

На інноваційному рівні об'єктом управління виступає забезпечення пропорційності процесу життєдіяльності підприємства, а критеріями ефективності – оцінювання динаміки показників ділової активності та платоспроможності. Результатом управління є уточнений механізм дії чинників, виявлених на оперативному рівні.

На стратегічному рівні об'єктом управління є конкурентоспроможність підприємства та його ринкова вартість. Критеріями ефективності слід використовувати оцінювання динаміки показників рентабельності та ділової активності. У свою чергу, це припускає проведення моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства, а також середовища його найближчого оточення.

Отже, управління фінансовим станом підприємства являє собою систему принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням даного стану фінансових ресурсів і активів, їх формування та розподілу, яка дозволила б підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності, забезпечення і підтримання його фінансової стійкості. Основною метою такого управління є забезпечення фінансової безпеки та стабільності функціонування й розвитку підприємства у поточному і перспективному періодах, що дозволить у кінцевому підсумку максимізувати його ринкову вартість.

1. Ванькович Д.В. Організація системного підходу в управлінні фінансовими ресурсами / Д.В. Ванькович // Регіональна економіка. – 2001. – №3. – С. 225–231. 2. Єлецьких С.Я. Удосконалення процесу управління фінансовостійким розвитком промислового підприємства / С.Я. Єлецьких // Економіка промисловості. – 2012. – №3–4 (59–60). – С. 74–80. 3. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – К.: Знання, 2008. – 483с. 4. Леонтьев В.Е. Финансовый менеджмент: учеб. / Леонтьев В.Е., Бочаров В.В., Радковская Н.П. – М.: «ООО «Изд-во Элит»», 2005. – 560 с. 5. Рудницька О.М. Застосування методів фінансового менеджменту як інструменту ефективного управління підприємством / О.М. Рудницька, С.М. Пігаль // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 10. – С.215–221.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМ СОСТОЯНИЕМ ПРЕДПРИЯТИЯ

Систематизированы подходы и трактовки сути и задач управления финансовым состоянием предприятия, выделено систему принципов управления финансовым состоянием и обозначены основные направления совершенствования управления финансовыми показателями деятельности предприятия.

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF MANAGING FINANCIAL STATE OF ENTERPRISES

The approaches to the handling of the essence and tasks of the enterprise financial capital management have been systematized, system of the financial capital management principles have been evolved and main directions of improving the financial indexes management of the enterprise activity have beendefined.

Стаття надійшла 25.04.2014